

УДК 635.13:631.52(477.72)

КОСЕНКО Н. П., БОНДАРЕНКО К. О.

Інститут зрошувального землеробства НААН, Україна, 73483, Херсонська обл., сел. Наддніпрянське
e-mail: ndz.kosenko@gmail.com

СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ МОРКВИ СТОЛОВОЇ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

В Інституті зрошувального землеробства НААН розроблено спосіб вирощування насіння моркви столової за краплинного зрошення, який передбачає підвищення ефективності виробництва за рахунок раціонального використання маточників-штеклінгів та створення оптимальних умов для розвитку насінневих рослин.

Дослідження проводили на дослідному полі Інституту зрошувального землеробства НААН у 2016–2018 рр. Схема досліду: фактор А – діаметр коренеплоду: 1) 15–20 мм, 2) 21–30 мм, 3) 31–40 мм; фактор В – схема висаджування маточників: 1) 70x15 см, 2) 70x20 см, 3) 70x25 см 70x30 см. Повторність досліду чотириразова, загальна площа ділянки – 14 м², облікова – 10 м². Дослідження проводили за умов краплинного зрошення. Норма зрошення за вегетацію насінневих рослин становила у 2017 р. 1950 м³/га, сумарне водоспоживання – 3586 м³/га, у 2018 р. відповідно 2680 і 3785 м³/га. У досліді використовується сорт моркви столової ‘Яскрава’.

Дослідженнями встановлено, що схема висаджування та діаметр маточного коренеплоду істотно впливають на врожайність насіння моркви столової. У середньому за 2017–2018 рр. використання маточників середньої фракції збільшує врожайність насіння на 0,09 т/га, або 11,5 %, крупної фракції – на 0,15 т/га (19,2%) порівняно з дрібними коренеплодами (0,78 т/га). Висадка маточників за схеми 70x15 см забезпечила врожайність насіння 1,04 т/га, за 70x20 см – 0,91 т/га, за 70x25 см – 0,77 т/га, за 70x30 см – 0,71 т/га. Зменшення відстані між рослинами з 30 до 20 см збільшує врожайність насіння на 28,2%, з 30 до 15 см – на 46,5%.

Показники посівної якості насіння моркви столової мають певну мінливість. Насіння має масу 1000 шт. насіння 0,85–0,96 г, енергію проростання 64,0–71,0 % і схожість – 76,0–84,0%.

За висадки крупних маточників діаметром 31–40 мм маса 1000 шт. насіння збільшується на 0,05 г порівняно з маточниками-штеклінгами – на 0,99 г. При зменшенні відстані між рослинами з 30 до 15 см, маса 1000 насіння знижувалась з 1,04 до 0,98 г. За висаджування крупних маточників схожість насіння становила 84%, у дрібних – 80%. Посівні якості насіння не залежали від схеми садіння і розміру маточного коренеплоду.

Запропонований спосіб передбачає вирощування маточних коренеплодів за сівби у першій-третьій декадах червня, за густоти рослин 0,8–1,0 млн. шт./га. Висаджування маточних коренеплодів проводиться у борозни глибиною 20 см, у першій-другій декадах березня за стрічкової схеми 90+50 см, для стандартних маточників діаметром 21–30 мм з густотою 70 тис. шт./га, для маточників-штеклігів діаметром 15–20 мм – 100 тис. шт./га. Протягом вегетації рослин застосовують краплинний спосіб зрошення. У період відростання маточників-цвітіння насінників передполивна вологість ґрунту – 70%, у період цвітіння-достигання насіння – 65% найменшої вологості.

Запропонований спосіб забезпечує врожайність насіння моркви столової на рівні 0,71–1,04 т/га з показниками якості, що відповідають вимогам ДСТУ 7160:2010 щодо насіння моркви столової першої репродукції. Розроблений спосіб дозволяє збільшити умовно чистий прибуток на 23,0%, зменшити собівартість насіння на 12,0% порівняно з базовою технологією. За результатами досліджень отримано Патент на корисну модель «Спосіб вирощування насіння моркви столової за краплинного зрошення на півдні України».

Ключові слова: морква столова, маточники-штекліги, врожайність насіння, якість насіння.

УДК 631.527:635.64(477.72)

КОСЕНКО Н. П., БОНДАРЕНКО К. О., ПОГОРЕЛОВА В. О.

Інститут зрошувального землеробства НААН, Україна, 73483, Херсонська обл., сел. Наддніпрянське
e-mail: ndz.kosenko@gmail.com, тел. +380552361192

ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ТОМАТА ПРОМИСЛОВОГО ТИПУ ДЛЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

В Інституті зрошувального землеробства НААН починаючи з 1980 року ведеться селекційна робота з культурою томата *Solanum lycopersicum* L., завданням якої є створення нових сортів і гібридів промислового типу для умов півдня України – основної зони вирощування даної

культури. Вченими-селекціонерами створено сім сортів: ‘Тайм’, Наддніпрянський 1’, ‘Кіммерієць’, ‘Сармат’, ‘Інгулецький’, ‘Легінь’, ‘Кумач’.

Сорт ‘Легінь’ (Свідоцтво № 130325 про Державну реєстрацію) за строком дозрівання середньоранній, вегетаційний період від масових

сходів до початку дозрівання плодів складає 110–113 діб. Рослина за типом розвитку – детермінантна, висотою 50–55 см, середньорозгалужена. Листок – середній за розміром, двічі перистий, помірного зеленого забарвлення з помірно глянуватістю та пухирчатістю. Суцвіття – просте (в основному 1 гілка), перше суцвіття закладається над 6-7-м листком, наступні – через 1–2 листки. Фасціація першої квітки суцвіття – відсутня. Квітконіжка без відокремлюючого шару. Плоди за формою еліптичні (індекс 1,15), кількість камер – 2–3, розташування камер – правильне. Колір плодів за досягання червоного, без зеленого плеча. Плоди м'ясисті, щільні, не розтріскуються, масою 65–70 г. Транспортувальність – добра. Вміст у плодах розчинної сухої речовини – 5,60–5,90%, загальних цукрів – 3,20–3,50%, аскорбінової кислоти – 21,50–22,50 мг/100г, кислотність – 0,44–0,48%. Смакові якості свіжих плодів – 5 балів. Урожайність плодів за умов зрошення 75–90 т/га, товарність плодів – 88–94%. Придатний для механізованого збирання плодів. Відносно стійкий до основних хвороб: *Alternaria solani*, *Phytophthora infestans*. Сорт універсального використання: для споживання у свіжому вигляді та переробки на томати продукти. Рекомендований для вирощування у відкритому ґрунті в зонах Степу та Лісостепу України. Сорт занесений до Реєстру сортів рослин України з 2013 р.

Сорт 'Кумач' (Свідоцтво № 140525 про Державну реєстрацію) за строком дозрівання середньостиглий, вегетаційний період від масових

сходів до початку дозрівання плодів складає 112–116 діб. Рослина за типом розвитку – детермінантна, висотою 60–65 см, середньорозгалужена. Листок – середній за розміром, двічі перистий, помірного зеленого забарвлення з помірно глянуватістю та пухирчатістю. Суцвіття – просте (в основному 1 гілка), перше суцвіття закладається над 6–7-м листком, наступні – через 1–2 листки. Фасціація першої квітки суцвіття – відсутня. Квітконіжка без відокремлюючого шару. Плоди за формою овальні (індекс 1,2), кількість камер – 2–3, розташування камер – правильне. Колір плодів за досягання червоного, без зеленого плеча. Плоди м'ясисті, дуже щільні, не розтріскуються, масою 68–72 г. Транспортувальність – добра. Вміст у плодах розчинної сухої речовини – 5,60–6,00%, загальних цукрів – 3,30–3,50%, аскорбінової кислоти – 21,60–22,50 мг/100г, кислотність – 0,42–0,45%. Смакові якості свіжих плодів – 4,7 балів. Урожайність плодів за умов зрошення 75–90 т/га, товарність плодів – 87–95%. Сорт 'Кумач' придатний для механізованого збирання плодів. Відносно стійкий до основних хвороб: *Alternaria solani*, *Phytophthora infestans*. Сорт рекомендується використовувати для цільноплідного консервування, переробки на томати продукти, в'ялення, сушіння. Рекомендований для вирощування у відкритому ґрунті в зонах Степу та Лісостепу України і занесений до Реєстру сортів рослин України з 2014 р.

Ключові слова: томат, селекція, сорт, урожайність, товарність.

УДК 635.11:631.03:631.62(477.72)

КОСЕНКО Н. П., ПОГОРЕЛОВА В. О.

Інститут зрошувального землеробства НААН, Україна, 73483, Херсонська обл., сел. Наддніпрянське
e-mail: ndz.kosenko@gmail.com

БЕЗВИСАДКОВИЙ СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ БУРЯКА СТОЛОВОГО ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Насіння коренеплідних рослин (моркви столової, буряка столового та цукрового) вирощують двома способами: висадковим та безвисадковим. Вирощування насіння безвисадковим способом в умовах півдня України має ряд переваг: погоднокліматичні умови є сприятливими для успішної перезимівлі маточних рослин; відпадає необхідність зимового зберігання і садіння маточників, що значно знижує загальні витрати на вирощування насіння.

Метою наших досліджень було удосконалення безвисадкового способу вирощування насіння буряка столового за краплинного зрошення в південному регіоні України.

Польові дослідження проводили на зрошуваних землях дослідного поля Інституту зрошувального землеробства НААН, впродовж 2013–2015 років, у трифакторному польовому досліді.

Розмір посівної ділянки 14 м², облікової – 10 м². Повторність дослідів – чотириразова. Сорт буряка столового – 'Бордо харківський'. Схема сівби 50+90 см. Систему краплинного зрошення монтували одночасно з сівбою, що дає змогу в умовах півдня України отримати повноцінні сходи. Для укріття маточних рослин використовували пресовану солому шаром 10–12 см і нетканий укривний матеріал спандекс (агроволокно) щільністю 30 г/м².

За безвисадкового способу вирощування насіння вирішальне значення має строк сівби. Наші дослідження показали, що найбільший відсоток рослин (15,1%), що добре перезимували, отримано за сівби в першій декаді вересня, укріття агроволокном, густоти стояння 200 тис. шт./га. За цього строку сівби густина стояння рослин навесні складала, у середньому, 26,1 тис. шт./га,